

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORTIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (USC)

Cu titlu de manuscris,
C.Z.U.: 37.042-056:376.112.4(043.2)

CHEIA FLORIN

DEMERSURI METODOLOGICE ȘI EXPERIENȚIALE ALE
ÎNVĂȚĂTORULUI DE SPRIJIN ÎN VALORIFICAREA
INSTRUIRII INDIVIDUALIZATE A ELEVILOR CU CES

SPECIALITATEA: 531.01 – TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctorat în științele educației

CHIȘINĂU, 2025

**Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației,
Departamentul Științe ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova**

Conducător științific:

GUȚU Vladimir, *doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar*,
Universitatea de Stat din Moldova

Membrii Comisiei de îndrumare:

1. **ȘEVCIUC Maia**, *doctor în pedagogie, profesor universitar*
2. **DARII Ludmila**, *doctor în pedagogie, conferențiar universitar*
3. **TARNOVSCHI Ana**, *doctor în psihologie, conferențiar universitar*

Componența Comisiei de doctorat, aprobată de Consiliul Științific al USM
(proces-verbal nr.8 din 28 mai 2025):

BODRUG-LUNGU Valentina, *doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar*,
Universitatea de Stat din Moldova – **președinte**

GUȚU Vladimir, *doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar*,
Universitatea de Stat din Moldova – **conducător de doctorat**

ȘEVCIUC Maia, *doctor în științe pedagogice, profesor universitar*,
Universitatea de Stat din Moldova – **referent oficial 1**

RACU Aurelia, *doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar*,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău – **referent oficial 2**

CARA Angela, *doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar*,
CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundation – **referent oficial 3**

Susținerea va avea loc la **1 iulie 2025**, ora **14:30**, în cadrul Universității de Stat din Moldova, bloc de studii III, sala 505, str. M.Kogălniceanu, 65^A, MD 2012.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova (<https://usm.md/>) și pe pagina web a ANACEC (<https://www.anacec.md/>).

Rezumatul a fost expediat la **30 mai 2025**.

Președinte al Comisiei de doctorat,
BODRUG-LUNGU Valentina,
doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar


semnătura

Conducător științific,
GUȚU Vladimir,
doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar


semnătura

Autor
CHEIA Florin


semnătura

© CHEIA FLORIN, 2025

CUPRINS

Repere conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	8
Concluzii generale și recomandări.....	25
Bibliografie.....	28
Lista publicațiilor autoarei la tema tezei.....	31
Adnotare (română, engleză și rusă).....	32

LISTĂ ABREVIERI

CES – cerințe educative speciale

PIP – plan de intervenție personalizată

PLD – planificare de lungă durată

LE – lot experimental

LC – lot de control

IIEP – Institutul Internațional pentru Planificarea Educației

OECD – Organization for Economic Cooperation and Development

UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

ONU – Organizația Națiunilor Unite

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei

Abordarea învățământului de tip incluziv promovează o viziune modernă potrivit căreia se impune necesitatea de elaborare a metodologiilor care vizează raportarea curriculumului general la respectarea necesităților educaționale și a potențialului elevului în vederea asigurării succesului școlar. Misiunea școlii în context actual este de satisfacere a nevoilor de învățare prin dezvoltarea potențialului individual, promovarea toleranței și a atitudinii favorabile de nediscriminare și de învățare pe parcursul vieții. Problema învățământului pentru copiii cu CES a fost și rămâne actuală fiind considerat o parte integrantă a sistemului de educație centrat pe obiective bine stabilite: intervenția factorilor educativi în recuperarea și incluziunea la nivel școlar și social a acestora. Viziunea holistică este de oferire de șanse egale tuturor elevilor, de asigurare a accesului la educație și a oportunităților de învățare indiferent de nivelul capacităților fizice, intelectuale și emoționale.

Valorile promovate de școala modernă sunt: o educație de calitate pentru fiecare elev (tipic și atipic), manifestarea respectului și a aprecierilor, realizarea incluziunii sociale și educaționale, participarea la dezvoltarea potențialului individual până la limita superioară. În condițiile actuale, educația cunoaște o evoluție continuă pe fondul interacțiunii corelațiilor dintre acțiunile de bază ale procesului de învățământ (predare, învățare și evaluare) și abordarea lor individualizată în situații și contexte variate. Se utilizează o serie de concepte generale: „școală prietenoasă”, „educația centrată pe elev”, „educația pentru toți”, concepte ce vizează același aspect comun: asigurarea unei educații de calitate echitabile pentru toți copiii.

În acest cadru general, se conturează statusul cadrului didactic de sprijin/învățătorului de sprijin și a rolului acestuia în eficientizarea procesului educațional prin asigurarea succesului școlar al elevului cu CES. Intervenția profesorului de sprijin se realizează pe fondul parteneriatului educațional cu cadrul didactic de la clasă prin constituirea unei echipe de profesioniști în educație cu scopul bine stabilit de incluziune a copilului special. Cercetările recente au demonstrat și evidențiat contribuția acestuia în tratarea individualizată a instruirii prin implicare și participare directă la procesul educațional. Importanța contribuției cadrului didactic de sprijin rezidă din funcțiile pe care le îndeplinește: realizarea de materiale didactice adaptate, utilizarea de instrumente de lucru specifice, aplicarea de instrumente de evaluare adaptate, implicarea în activitățile școlare și extrașcolare.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare

Fenomenul instruirii individualizate a constituit o preocupare constantă a cercetătorilor pe această temă la nivel internațional, la nivelul studiilor realizate în România și a cercetării în Republica Moldova.

La **nivel internațional** se evidențiază o serie de cercetători din domeniul psihopedagogiei care emit opinii ce reprezintă puncte de reper în abordarea actuală a învățământului de tip incluziv prin realizarea unei instruirii individualizate centrate pe elev. Astfel, autorii din literatura de specialitate internațională cu analize de valoare în acest domeniu sunt: J.Piaget [27], H.Gardner, C.Freinet, C.Erikson [25], E.Dewey [13], L.Vîgotski [26], A.Bandura detalierea opiniilor fiind realizată în cadrul capitolului 1. Cercetătorii menționați analizează problema individualizării în educație din perspective proprii evidențiind elementele importante pe care ar trebui să se axeze întregul demers al învățării în funcție de dezvoltarea cognitivă a elevului, dezvoltarea psihosocială, dezvoltarea socioculturală, dezvoltarea experiențială raportate la tipurile de inteligență.

În **România**, problematica incluziunii copiilor cu cerințe educative speciale și asigurarea șanselor egale la educație este o preocupare prioritară pentru specialiștii din acest domeniu pe fondul promovării unei educații pentru toți cu scop în realizarea procesului de normalizare. Cercetările recente studiază aspecte legate de politici și practici educaționale cu referire la copiii cu CES clarificând fondul teoretic și practic al incluziunii în mediul școlar. Din categoria cercetătorilor care au aprofundat aceste aspecte se enumeră: A.Gherguț [14, 15], M.D. Bocoș [2, 3], S.Cristea [10, 11], I.Radu [19], E.Vrăsmaș [21, 22] etc. În viziune generală, literatura de specialitate din România a analizat curriculum școlar specific școlii de tip incluziv, a adus referiri asupra programului educațional individualizat, au prezentat categoriile de dizabilități/ deficiențe și, pe baza lor, a prezentat modele și forme de realizare. Opinia unanimă a cercetătorilor români este că se impune o evaluare psihologică și educațională a copiilor cu CES și că trebuie să se abordeze problema prin intermediul noilor tehnologii asistive care să permită accesul facil la o educație de calitate.

În **Republica Moldova** problema instruirii individualizate a constituit o preocupare asiduă a cercetătorilor: N.Bucun, S.Toma [4], V.Chicu [9], V.Balan, L.Bortă, V.Botnari, D.Gînu, M.Șevciuc [1], A.Racu [19], A.Danii [12], V.Rusnac [20], A.Cara [5]. Autorii menționați au analizat aspectele educaționale ale incluziunii elevilor cu CES văzută ca o ramură a psihopedagogiei speciale, dar și ca soluții pentru didactica modernă de abordare a diversității elevilor la nivel preșcolar și școlar manifestând pregnant tendința actuală de includere a acestora în școlile de masă într-o manieră flexibilă. Cercetătorii din Republica Moldova consideră că școala incluzivă este o provocare din perspectiva practicării activității de predare-învățare prin identificarea și sprijinirea copiilor atipici și creează condițiile îmbogățirii profesionale a cadrelor didactice.

Tendința generală actuală este de evitare a segregării școlilor: generale și speciale, respectiv cu copii cu nivel normal de dezvoltare și copii cu dificultăți de învățare. În cadrul școlii generale trebuie să funcționeze cu succes cele două categorii cu acordarea sprijinului și resurselor atât pentru elevi cât și pentru profesori.

Se constată că, la nivel teoretic, problema studiată este fundamentată științific, este intens cercetată și analizată și s-a ajuns la o structurare a informațiilor complexă și bine realizată. La nivelul practicilor educaționale se evidențiază elemente care amintesc de conceptul de incluziune sub aspectul politicilor și culturii doar la nivel declarativ. Suportul teoretic ne demonstrează concret formulele de implementare a educației incluzive, dar în practică există numeroase probleme, o lipsă de cunoaștere în profunzime a conceptelor aferente și, mai ales, o ineficiență la nivelul corelării curriculumul general la curriculumul specific prin raportarea permanentă la particularitățile psihoindividuale și de vârstă a educabililor. În condițiile actuale, se impune o abordare eficientă a individualizării învățării deoarece numărul de elevi cu cerințe speciale este în continuă creștere, iar dificultățile de învățare au o pondere ridicată de aceea necesită o implementare adecvată a curriculumului școlar adaptat problemelor.

Problema de cercetare vizează activitatea cadrului didactic de sprijin și intervenția acestuia în procesul de incluziune și în instruirea individualizată la nivelul școlilor de masă în care se realizează învățământ incluziv prin intensificarea colaborării cu cadrul didactic de la clasă, a interacțiunii eficiente care are ca scop elaborarea unei strategii eficiente care are ca rezultat succesul școlar al elevului cu CES. Se constată o tratare mai puțin reușită a incluziunii școlare la nivel primar pe fondul relațiilor de colaborare dintre cei doi factori favorizanți ai învățării, nivel scăzut de conștientizare a rolului pe care îl are cadrul didactic de sprijin, insuficiența informației în ceea ce privește demersurile școlii de masă de solicitare a serviciilor de sprijin și o lipsă de pregătire profesională la nivelul competențelor de abordare a problematicii individualizării în practica educațională.

În acest context, se impune necesitatea stabilirii cadrului de organizare a instruirii individualizate a copiilor cu CES bazată pe o cunoaștere riguroasă a procedurilor de solicitare a serviciilor de sprijin, intensificarea interacțiunilor dintre cadrul didactic de la clasă și cadrul didactic de sprijin cu accent pe activitatea celui din urmă și fundamentarea pe o pregătire științifică riguroasă adaptată cerințelor educaționale a copiilor cu dificultăți de învățare.

Obiectul cercetării îl constituie procesul de intervenție a cadrului didactic de sprijin în organizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Scopul cercetării: fundamentarea și valorificarea cadrului metodologic de intervenție a învățătorului de sprijin în organizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Obiectivele cercetării:

1. Interpretarea analitică a conceptelor de integrare și incluziune a elevilor cu CES;
2. Analiza abordărilor psihologice, pedagogice și metodologice a problematicii instruirii individualizate a elevilor cu CES;
3. Stabilirea cadrului conceptual și metodologic de intervenție a învățătorului de sprijin în organizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES;
4. Elaborarea programului de formare continuă a învățătorului de sprijin din perspectiva instruirii individualizate a elevilor cu CES;
5. Validarea experimentală a programului de formare continuă a învățătorului de sprijin din perspectiva instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Ipoteza cercetării

Intervenția cadrului didactic de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES va fi eficientă când acest demers se va axa pe: un cadru poliaspectual determinant psihologic, psihopedagogic și didactic; colaborare preprocesuală, procesuală și postprocesuală cu cadrul didactic de la clasă; intervenții retroactive, active, prospective și contextuale/ situaționale; abordarea sincronă și asincronă a procesului de instruire individualizată a elevilor cu CES.

Metodologia cercetării

Pentru atingerea obiectivelor stabilite s-a utilizat un set de metode complexe organizate sistematic și adaptate temei cercetării de față. Astfel, metodele folosite au fost clasificate după cum urmează:

- *Metode specifice dimensiunii teoretice:* analiza literaturii de specialitate din punct de vedere pedagogic, psihologic și metodologic asupra temei cercetării, interpretarea și valorificarea ei;
- *Metode specifice dimensiunii experimentale:*
- utilizarea de metode de colectare a datelor empirice: metoda chestionarului; metoda studiului de caz;
- *Metode specifice dimensiunii statistice:* aplicarea metodelor statistico-matematice cu ajutorul diagramelor și tabelelor.

Eșantionul experimental a fost constituit din:

- 10 cadre didactice de sprijin titulare aparținând Centrului Școlar de Educație Incluzivă „Constantin Pufan” Drobeta Turnu Severin;
- 18 elevi cu CES – cu patologii diferite aparținând Școlii Gimnaziale „Constantin Negreanu” din Drobeta Turnu Severin.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute reiese din abordarea bidimensională a instruirii individualizate a copiilor cu CES în învățământul primar în condițiile implicării active a cadrului didactic de sprijin în acest proces.

1. Fundamentarea teoretică a intervenției cadrului didactic de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES din perspective:
 - *psihologică*: respectarea particularităților psihologice a elevilor cu CES din diferite grupe în vederea identificării mecanismelor de realizare a instruirii individualizate a acestora;
 - *psihopedagogică*: a) dezvoltarea conceptului de învățare individualizată a elevilor cu CES în condițiile învățământului gimnazial prin implicarea retroactivă, activă și multiplă și prospectivă a cadrului didactic de sprijin în acest proces; b) valorificarea unor noi modalități de colaborare a cadrului didactic la clasă și cadrului didactic de sprijin: la nivel preprocesual, procesual și postprocesual;
 - *perspectiva pedagogică și teleologică*: stabilirea competențelor specifice de intervenție a cadrului didactic de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES la toate etapele de planificare, organizare, realizare și monitorizare a acestui proces prin adaptare și dezvoltare curriculară;
 - *perspectiva didactică*: realizarea sincronică și asincronică a procesului de instruire a elevilor cu CES prin intervenții didactice planificate și sincronizate cu cele realizate de cadrele didactice la clasă, intervenții didactice contextuale/situaționale, generate de comportamentul elevilor cu CES și intervenții didactice punctuale, specifice unui anumit elev;
 - *perspectiva managerială*: crearea condițiilor și mediilor favorabile de instruire individuală a elevilor cu CES și ca un optim de intervenție a cadrului didactic de sprijin în acest proces.
2. Fundamentarea metodologică a intervenției cadrului didactic de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES în șase pași: studierea particularităților și nevoilor de învățare a elevilor cu CES; adaptarea curriculară, aplicarea curriculum-ului adaptat, monitorizarea procesului de instruire individualizată; implicarea elevilor cu CES în activitățile extracurriculare; crearea mediilor favorabile de realizare a instruirii individualizate a elevilor cu CES.

3. Fundamentarea competențelor profesionale specifice cadrului didactic de sprijin axate pe activitățile de cunoaștere, proiectare, realizare, comunicare, colaborare și corelate cu competențele generice ale cadrelor didactice:

- *perspectiva legală* presupune respectarea cadrului legislativ în vederea dezvoltării sistemului de fundamentare a politicilor privind educația incluzivă în contextul învățământului actual.

Problema științifică soluționată a constituit în crearea unui cadru de relaționare și de colaborare dintre cadrul didactic de la clasă și cadrul didactic de sprijin în aprofundarea instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Baza epistemologică a cercetării a fost fundamentată pe o serie de teorii promovate de literatura de specialitate internațională consacrată și care sunt recunoscute pe plan mondial. Teoriile sau conceptele sunt prezentate detaliat pe parcursul capitolului 1 și sunt următoarele: „teoria stadială a dezvoltării cognitive a elevului” (Jean Piaget), „teoria inteligențelor multiple și a stilurilor de învățare” (Howard Gardner), „teoria învățării experiențiale” (David Kolb), „teoria dezvoltării psihosociale a elevului” (Erik Erikson), „teoria învățării socioculturale și zona proximei dezvoltări” (Lev Vîgotsky).

Importanța practică a rezultatelor rezidă din abordarea bidimensională a activității educaționale de tip incluziv: abordarea pedagogică specifică activității metodologice exercitată de cadrul didactic de sprijin în colaborare cu cadrul didactic din învățământul de masă cu aplicabilitate pe segmentul școlarității mici printr-o pregătire profesională temeinică și bine fundamentată științific și abordarea psihologică prin identificarea potențialilor beneficiari ai serviciilor educaționale după criteriul nevoii stringente de intervenție individualizată în vederea recuperării deficitelor de natură cognitivă, socio-afectivă, comportamentală. Cercetarea proiectează cadrul general de funcționare a învățării de tip incluziv și structurează categoria de competențe profesionale pe care trebuie să le aibă cadrele didactice și, pe baza cărora, să direcționeze procesul educațional de incluziune a copiilor cu CES.

Semnificația teoretică a cercetării a constatat în următoarele:

- dezvoltarea teoriei de instruire individualizate a elevilor cu CES prin consolidarea epistemologică a noțiunilor „incluziune”, „adaptare”, „curriculum individualizat”, „competențe profesionale specifice”, „învățătorul de sprijin”, individualizarea și prin stabilirea principiilor psihologice, psihopedagogice, pedagogice, didactice și manageriale de intervenție a învățătorilor de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES;

- dezvoltarea metodologiei de intervenție a învățătorului de sprijin în organizarea și realizarea instruirii problematizate a elevilor cu CES prin conceptualizarea adaptării și modernizării curriculare la nivel de finalități, conținuturi și procese, prin valorificarea unor acțiuni didactice specifice instruirii individualizate a elevilor cu CES: anticipate, simultane, contextuale, punctuale, prospective;
- modelarea profilului învățătorului de sprijin, axat pe competențele specifice de organizare și realizare a instruirii individualizate a elevilor cu CES în contextul atribuțiilor profesionale.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin adaptarea curriculumului la elevii din învățământul primar din perspectiva individualizării instruirii elevilor cu CES incluși în învățământul de masă și structurarea suportului informațional și metodologic sub forma competențelor profesionale.

Rezultatele au fost obținute prin realizarea de studii de specialitate pe teme cercetării și a publicării lor în reviste de specialitate în cadrul conferințelor științifice naționale, internaționale și cu participare internațională.

Publicații la tema tezei: Pe parcursul cercetării au fost publicate cca 10 articole științifice în reviste de specialitate, indexate în baze de date internaționale, precum și în materialele conferințelor științifice.

Volumul și structura tezei: teza cuprinde 143 pagini de bază din care introducere, 3 capitole, concluzii generale, recomandări, bibliografie cu 166 de surse citate, 7 anexe. Lucrarea cuprinde 41 tabele, 19 figuri.

Cuvinte-cheie: elevi cu CES, instruire individualizată, învățător de sprijin, integrare școlară, incluziune școlară, curriculum adaptat, curriculum modificat, competențe profesionale, plan de intervenție personalizat, proiectare individualizată, normalizare, cooperare profesională, intervenție retroactivă.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** au fost prezentate actualitatea și importanța problemei abordate, descrisă situația în domeniul de cercetare, formulate problema, obiectul, scopul și obiectivele cercetării. De asemenea, au fost prezentate ipoteza cercetării, noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute, semnificația teoretică, valoarea aplicativă, aprobarea rezultatelor, au fost descrise metodele de cercetare, prezentate publicațiile la temă și cuvintele-cheie.

În Capitolul 1 ”*Cadrul teoretic al instruirii individualizate a elevilor cu CES din perspectiva funcțiilor învățătorului de sprijin*” se abordează conceptele de integrare și incluziune a elevilor cu CES, instruirea individualizată din perspectiva psihologică, pedagogică metodologică, precum și statutul și funcțiile învățătorului de sprijin.

Problematica instruirii elevilor cu CES reprezintă o preocupare constantă a specialiștilor utilizându-se o serie de concepte precum: educația integrată, educație incluzivă, școală incluzivă și incluziune școlară. Referindu-ne la sintagma de învățământ special, menționăm că era considerată o componentă a sistemului public care avea ca obiect educația elevilor cu deficiențe în cadrul instituțiilor speciale separate de unitățile școlare. Actualmente, această sintagmă a fost înlocuită cu cea de „educație specială”, iar elevul deficient a fost redenumit în elev cu cerințe educative speciale.

Conceptele de **integrare** și de **incluziune** sunt idei centrale, o atenție deosebită fiind acordată barierelor și problemelor incluziunii și echității în educație, participării părinților și altor servicii de sprijin. Toți cetățenii au drept egal la educație, la toate nivelurile și toate formele, indiferent de gen, rasă, naționalitate, religie sau afiliere politică și indiferent de statutul social sau economic, acest drept fiind prevăzut în acte normative. Analizând literatura de specialitate, se constată că educația incluzivă s-a dezvoltat pe baza conceptului integrării cu evidențierea diferențelor specifice: integrarea vizează asimilarea elevilor cu CES în învățământul de masă sau general adaptându-se școlii, aceasta rămânând, în mare parte neschimbată, iar incluziunea propune ca viziune adaptarea continuă a instituțiilor și a sistemului educațional la nevoile copiilor.

Integrarea este definită ca fiind o acțiune prin care includem, înglobăm, armonizăm într-un tot, proces care nu se poate realiza decât într-o strânsă relație cu integrarea socială și vizează încorporarea individului în unități și sisteme sociale.

În viziunea autorului A.Gherguț „integrarea școlară reprezintă procesul de educare a copiilor cu sau fără dizabilități în același spațiu și în aceleași condiții, având ca scop participarea deplină a tuturor copiilor la activitățile școlare și extrașcolare” [16]. Dezvoltând pe baza celor menționate, integrarea școlară vizează toți elevii indiferent de dezvoltarea fizică și psihică, accentul punându-se pe participarea generală a acestora la instruire printr-o abordare generală și nu particularizată nevoilor individuale.

Incluziunea vizează aspecte legate de schimbarea atitudinilor și practicilor din partea indivizilor sau a instituțiilor în vederea participării în mod egal la viața și cultura comunității de unde provin a tuturor persoanelor, chiar și a celor considerate ”diferite” din perspectiva deficiențelor. Educația de tip incluziv promovează ridicarea barierelor în învățare și la asigurarea participării persoanelor vulnerabile expuse la marginalizare și excludere. În acest sens, se are în vedere un proces amplu de permanentă îmbunătățire a exploatării resurselor existente, în special a resurselor umane de participare la procesul de învățământ a tuturor elevilor din comunitate.

Analizând comparativ cele două concepte se poate spune că **integrarea** reprezintă un proces de asimilare a elevului în cadrul învățământului de masă și prin intermediul acestuia el se adaptează școlii dar aceasta nu înregistrează schimbări majore, în timp ce **incluziunea** susține ideea că întreg sistemul educațional trebuie să suporte schimbări și să se adapteze nevoilor elevului [23; 24].

Dacă prin **integrare** se iau măsuri de plasare efectivă a copiilor cu cerințe educative speciale în școlile de masă fără garantarea interacțiunilor dintre aceștia și stabilirea unui parcurs educațional normal, **incluziunea** constă în adaptarea resurselor existente și corelarea lor cu noile cerințe educaționale la elevii cu CES.

Concluzia este că există o diferență majoră între cele două concepte: în cazul integrării copilul este obligat să facă față cerințelor căutându-se mijloacele de creștere a adaptării la școlarizare, în timp ce incluziunea presupune ca școala să găsească mijloace adecvate pentru a răspunde nevoilor particulare a elevilor indiferent de potențial. Deci, integrarea este considerată un prim pas în realizarea incluziunii cu scopul de plasare a elevilor cu CES în școlile de masă prin adaptarea curriculumului, reflectând astfel un sistem educațional deschis cu intervenție corespunzătoare indiferent de nevoi.

Viziunea modernă asupra învățării pune în centrul intereselor educaționale adoptarea de structuri, de conținuturi și de forme pentru a facilita dezvoltarea elevilor și valorificarea la nivel superior a potențialului acestora. Realizarea dezideratelor din procesul de învățământ necesită tratarea individualizată a elevilor prin cunoașterea particularităților psihoindividuale și de vârstă în vederea proiectării și aplicării strategiilor specifice cu rol în potențarea randamentului școlar.

În acest sens, organizarea întregului proces educațional trebuie să se desfășoare după **principiul individualizării** care mai este denumit în literatura de specialitate ”principiul accesibilității” și presupune raportarea la posibilitățile reale ale elevilor din perspectiva potențialului fizic și intelectual, realizarea concordanței dintre sarcinile de învățare și particularitățile psihopedagogice ale elevilor printr-o evoluție graduală de la simplu la complex, de la particular la general. Acest principiu impune o dimensionare a conținuturilor învățământului, o ajustare a solicitărilor la care îi supunem pe elevi și o relaționare optimă între cerințele formulate, specificul personalității precum și efortul depus în îndeplinirea acestora.

Centrarea procesului educațional pe principiul individualizării este exprimată ca fiind o necesitate pe fondul relației dintre învățare și dezvoltare prin care informațiile cu care vine în contact elevul sunt asimilate cu ajutorul structurilor cognitive care cunosc o adaptare continuă la noile conținuturi favorizând învățarea.

În viziunea noastră, individualizarea învățării se raportează direct la profilul psihologic al elevilor care conferă un caracter de unicitate și irepetabilitate și se bazează pe o cunoaștere profundă, reală a educabililor pentru stabilirea acțiunilor pedagogice adecvate în vederea eficientizării procesului educațional oferind posibilitatea de formare și afirmare.

Problematica instruirii individualizate a elevilor cu CES necesită o abordare din mai multe perspective: psihologică, pedagogică și metodologică pentru o aprofundare a conceptului și o tratare multidimensională.

Perspectiva psihologică a fost abordată în literatura de specialitate de mai mulți autori printre care G.Bulat și D.Gînu [1], V.Rusnac [20] evidențiindu-se cunoașterea particularităților psihoindividuale ale elevului cu CES pentru o tratare individualizată adecvată conformă cu tipologia la care se încadrează. Finalitățile educaționale din punct de vedere psihologic urmăresc o serie de aspecte definitorii de care trebuie să se țină cont în planificarea și organizarea procesului educațional:

- dezvoltarea capacităților psihice și fizice conform principiului normalității;
 - realizarea de programe de stimulare a potențialului deficitar prin dezvoltarea funcțiilor care suplinesc aceste aspecte;
 - stimularea și dezvoltarea dimensiunii motivaționale prin crearea unui climat afectiv proprie învățării;
 - dezvoltarea abilităților de socializare și relaționare cu persoanele din jur prin asigurarea progresului la nivel comunicativ și cognitiv;
- dezvoltarea însușirilor pozitive ale personalității și a comportamentelor adaptative [8].

Din **perspectivă pedagogică**, instruirea individualizată este centrată pe dezvoltarea competențelor elevilor la un nivel maxim al potențialului aplicându-se sarcini didactice adecvate, modalități de realizare specifice, procedee de reglare în funcție de particularitățile psihoindividuale.

Proiectarea pedagogică de tip individualizat se realizează pe baza unor aspecte ce urmăresc necesitățile educaționale ale elevilor cu CES, adaptările/ modificările curriculare, stabilirea metodelor adecvate, crearea unui climat favorabil, aplicarea de strategii de organizare diferite. Instruirea individualizată aduce mai multe beneficii copilului cu cerințe speciale din perspectiva dezvoltării tehnicilor de muncă independentă, stimularea originalității și a creativității și a valorificării experiențelor anterioare.

În acest cadru organizat al instruirii individualizate se conturează intervenția cadrului didactic de sprijin delimitându-se rolul și acțiunile specifice. În literatura de specialitate se consemnează o definiție succintă potrivit căreia „cadrul didactic de sprijin este un actor nou, cu rol major în optimizarea procesului educațional din clasele unde se realizează învățământ integrat” [15]. În contextul învățământului incluziv, se conturează tot mai mult nevoia de intervenție specializată din partea acestuia prin funcțiile pe care le îndeplinește: de mediator și colaborator cu profesorul din învățământul de masă cu competențe specifice în individualizarea învățării ale copiilor cu CES.

Cadrul didactic de sprijin/ învățătorul de sprijin își desfășoară activitatea într-o școală sau mai multe școli din cadrul comunității oferind suport prin participarea directă la activitățile educaționale ale elevilor cu CES. ”El este un bun consilier și partener pentru cadrele didactice și părinți, iar pentru elevul cu CES – susținător, profesor, tutore, terapeut, consilier, mediator, manager de caz, consultant și, nu în ultimul rând, prieten” [22].

Nevoia de sprijin apare pe fondul acțiunii factorilor care generează bariere în învățare, factori care sunt de natură socială, emoțională, fizică, cognitivă, de aceea este necesar să se intervină la momentul oportun.

Activitatea cadrului didactic de sprijin/ învățător de sprijin debutează cu diagnosticarea inițială prin realizarea de investigații psihopedagogice ce vizează stabilirea nivelului de școlarizare a elevului. Analiza preliminară are ca măsuri concrete stabilirea domeniilor de intervenție și a planului de intervenție raportate la disciplina de studiu la care elevul are dificultăți de învățare insistându-se pe cele esențiale: limba și literatura română și matematică.

În contextul instruirii individualizate învățătorul de sprijin colaborează cu învățătorul pentru realizarea evaluării inițiale, stabilirea conținuturilor curriculare, a strategiilor utilizate, a modalităților de evaluare în toate etapele intervenției. În acest sens se utilizează grilele de observații care au ca rol determinant identificarea decalajelor comparativ cu nivelul general al elevilor și chestionarele pentru stabilirea poziției elevului cu cerințe speciale în colectivul clasei incluzive. Stabilirea conținuturilor curriculare se realizează prin cooperarea între cei doi factori favorizanți ai progresului școlar asupra segmentelor din programa școlară specifică nivelului clasei, în ce măsură pot fi parcurse de elevul cu CES și ce elemente pot fi adaptate pentru a favoriza creșterea potențialului acestora.

În **Capitolul 2 "Cadrul conceptual și metodologic de intervenție a învățătorului de sprijin în realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES"** se descrie designul experimentului pedagogic, se stabilesc etapele experimentului, instrumentele de evaluare a competențelor învățătorilor de sprijin privind realizarea învățământului individualizat cu elevii cu CES, descrierea experimentului formativ și analiza datelor obținute.

Cadrul conceptual privind intervenția învățătorului de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES se axează pe următoarele repere:

1. **Repere psihologice:** identificarea și caracterizarea a diferitor grupuri a elevilor cu CES în calitate de subiecți ai actului pedagogic de individualizare a instruirii.

Schematizarea reperelor psihologice se poate realiza prin sintetizarea elementelor esențiale ce influențează activitatea didactică din perspectiva instruirii individualizate a elevilor cu dizabilități. În figura de mai jos, surprindem aspectele semnificative ce influențează procesul educațional în mediu incluziv:

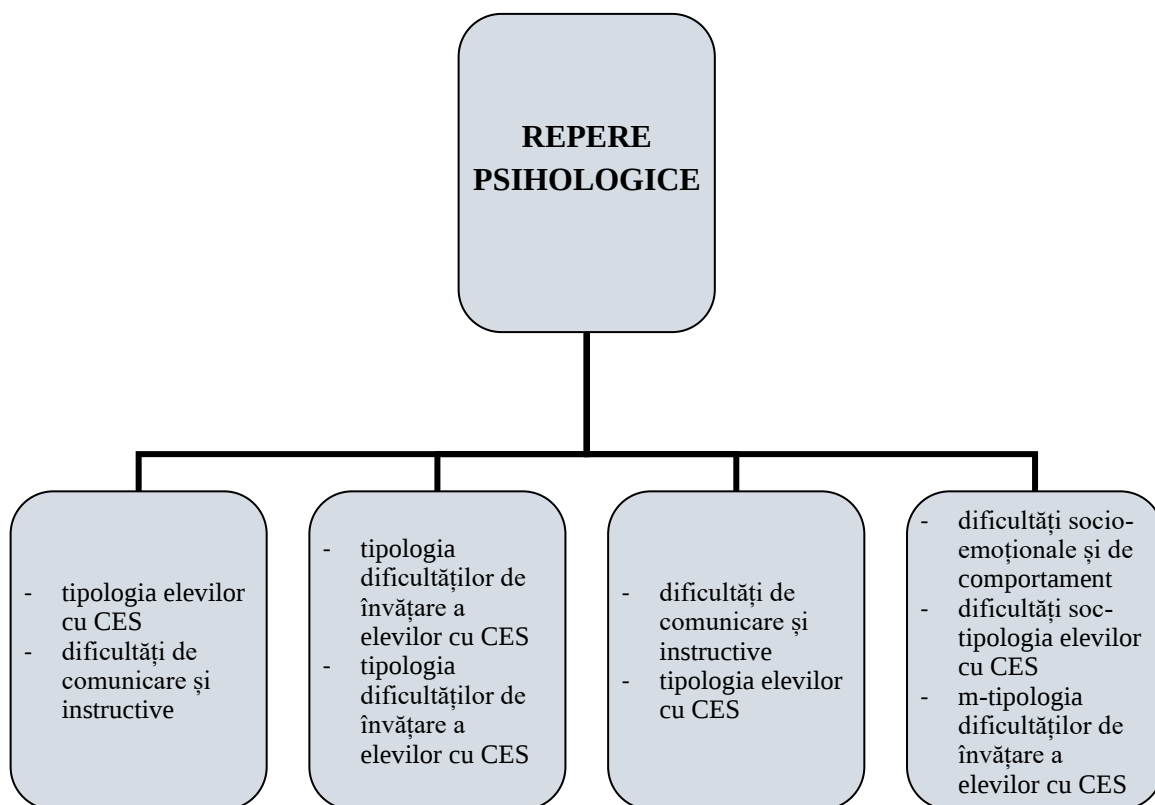


Figura 2.1. Repere psihologice ale intervenției învățătorului de sprijin

Aspectele psihologice vizează cunoașterea tipologiei elevilor cu CES, a elementelor caracteristice în vederea intervenției eficiente a învățătorului de sprijin. Analiza tipului de deficiențe la nivelul instituțiilor școlare și a nivelului de manifestare în condițiile actuale ne demonstrează existența următoarelor domenii ce necesită implicarea cadrului didactic de sprijin:

în domeniul tulburărilor din spectrul autist, în domeniul dificultăților cognitive de învățare, în domeniul Sindromului Down, în domeniul dificultăților de vorbire, limbaj, comunicare, în domeniul dislexiei și domeniul tulburărilor emoționale și comportamentale.

Repere psihopedagogice: definirea și caracterizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES ca formă și strategie de implicare a învățătorului de sprijin în realizarea acestui proces.

Studiul literaturii de specialitate în domeniul incluziunii școlare a oferit informațiile necesare concluzionării printr-o definiție clară și succintă potrivit căreia instruirea individualizată este o alternativă strategică de îmbunătățire a performanțelor școlare prin cunoașterea trăsăturilor specifice fiecărui copil și înțelegerea mecanismelor de bază ale dezvoltării copilului și vizează stabilirea obiectivelor educaționale și a strategiilor didactice eficiente la nivelul clasei și individual.

Schematizarea reperelor psihopedagogice se poate realiza pe baza elementelor conceptuale pe care se fundamentează instruirea individualizată a elevilor cu CES reprezentate în figura de mai jos:

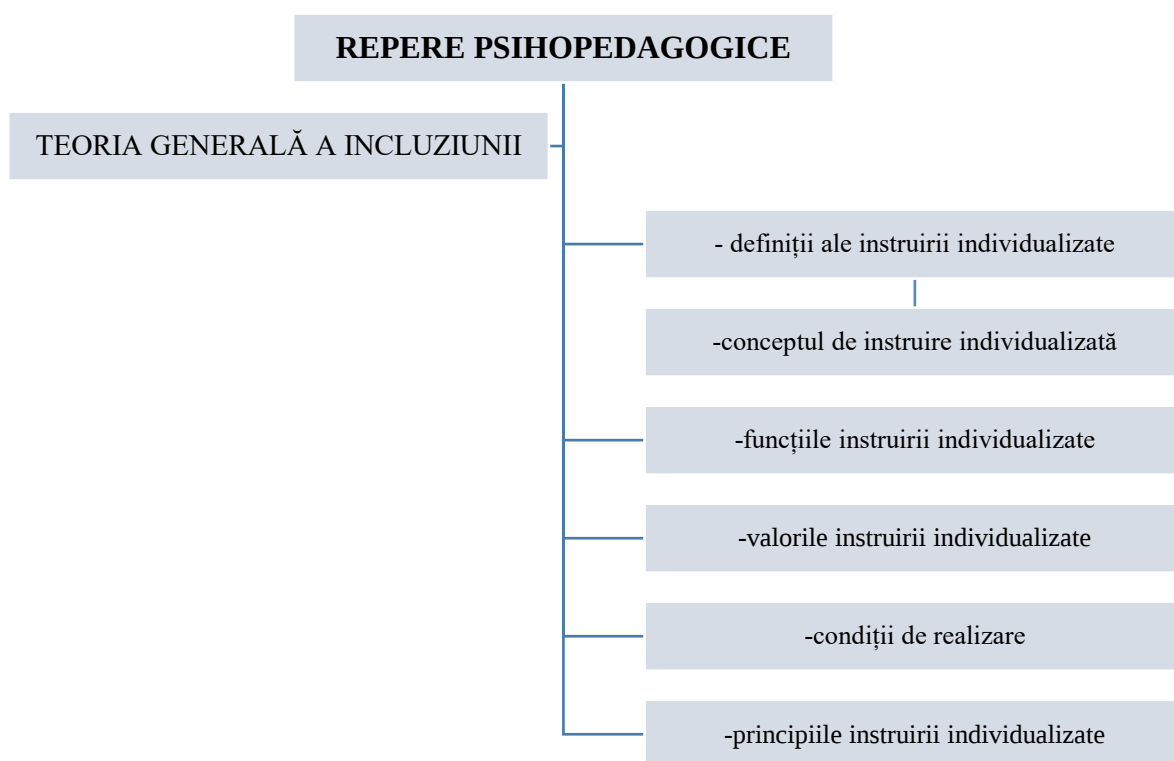


Figura 2.2. Repere psihopedagogice ale intervenției învățătorului de sprijin

Privită din perspectiva implicării tipologiei elevilor cu CES, individualizarea învățării se raportează direct la acestea și constituie un punct de reper în organizarea intervenției învățătorului de sprijin. Astfel, pe baza tipologiilor prezentate anterior se proiectează demersul educațional și acțiunile specifice învățătorului de sprijin cu accent pe nevoile și posibilitățile reale de dezvoltare

a elevului cu dizabilități. Raportându-ne direct la dificultățile de învățare din mediul educațional vizează direct activitatea învățătorului de sprijin, îl ghidează și îl orientează în construirea unei strategii individualizate. Pe baza acestui tablou complex intervine rolul învățătorului de sprijin în vederea preîntâmpinării dificultăților de învățare cu care se confruntă elevii cu CES în context educațional pentru a oferi soluții personalizate utilizând strategii didactice în concordanță cu tipologia dizabilității manifestate.

În concluzie, condițiile necesare pentru promovarea unui învățământ incluziv de succes sunt: adoptarea unui stil de conducere eficient; implicarea personalului școlii, a elevilor și a comunității; acceptarea angajamentului de planificare prin colaborare; implementarea de strategii de coordonare.

Învățarea școlară este un proces continuu care este influențat de interacțiunile din clasă și scoate în evidență achizițiile dobândite de fiecare elev. În amplul proces de dezvoltare a personalității elevului și de construire a competențelor de natură psihosocială, procesul de învățare devine mai important decât produsul. Elevul nu mai este considerat o problemă, în condițiile în care nu se adaptează ritmurilor impuse de învățare școlară.

Abordarea de tip incluziv apare nu numai la nivelul sistemului educativ, ci și la nivelul procesului educațional. Trăsăturile acestui tip de proces didactic țin de adaptarea continuă la diferențele individuale ale copiilor. Un rol important îl are profesorul care reprezintă o sursă de învățare și realizează un schimb de experiență continuu, deoarece el organizează situațiile de învățare, implică tot colectivul valorificând potențialul lor prin manifestarea unei atitudini flexibile și pozitive.

Se impune organizarea și implementarea unui cadru general care presupune o serie de măsuri de incluziune după cum urmează:

- o percepție favorabilă a opiniei publice cu privire la acceptarea și susținerea incluziunii educaționale;
- manifestarea unei atitudini deschise a societății în vederea incluziunii copiilor cu cerințe educative speciale în învățământul de masă prin crearea unui cadru legislativ care să i favorizeze;
- consilierea familiilor elevilor în clasele în care se implementează incluziunea educațională pentru evitarea tensiunilor;
- manifestarea din partea cadrelor didactice a disponibilității și a interesului de derulare a activităților educaționale naturale și să nu le perceapă ca fiind impuse [7].

Repere pedagogice: stabilirea finalităților și a competențelor specifice a învățătorului de sprijin în realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Pe baza analizei literaturii de specialitate și a precizărilor cu privire la rolul și importanța cadrul didactic de sprijin se conturează profilul și acțiunile specifice acestuia în psihopedagogia persoanelor cu CES. Reperete pedagogice se centrează pe personalitatea cadrului didactic de sprijin și a competențelor profesionale, aspecte reprezentate în figura de mai jos:

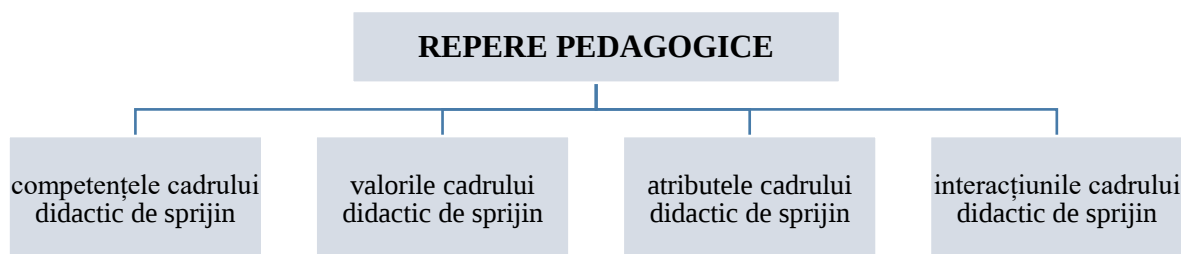


Figura 2.3. Elemente pedagogice specifice învățătorului de sprijin

În acest sens, se desprind o serie de trăsături de personalitate ce reprezintă elemente definitorii cu care trebuie să fie înzestrate și fără de care nu se poate implica activ și eficient în activitatea de instruire individualizată și de sprijin pentru elevii cu nevoie de învățare speciale: flexibilitate, empatie, pozitivism, constructivism, creativitate, colaborare. Manifestarea trăsăturilor de personalitate menționate reprezintă un criteriu definitoriu, dar nu și suficient. Acestora li se adaugă viziunea cadrului didactic de sprijin din perspectiva valorilor promovate în cadrul educației de tip incluziv:

- ❶ Promovarea diversității elevilor;
- ❷ Sprijinirea tuturor elevilor;
- ❸ Cooperarea cu actorii implicați în activitatea educațională incluzivă;
- ❹ Formare și dezvoltare profesională continuă.

Conceptualizarea rolului cadrului didactic de sprijin în funcție de relația cu actorii implicați este prezentată în tabelul de mai jos (Tabelul 2.1):

Tabel 2.1. Interacțiunile educaționale ale învățătorului de sprijin

Nr. crt.	Factori implicați	Acțiuni specifice
1.	Copilul cu cerințe educative speciale	• asigură suport în activitatea la clasă • acordarea de sprijin suplimentar pentru înțelegerea optimă a conținuturilor; • adaptarea materiei de predat în funcție de nivelul și cerințele elevilor cu CES; • organizarea de activități individuale raportându-se la necesitățile elevilor; • sprijinirea realizării temelor; • oferirea de explicații suplimentare;
2.	Colegii elevilor cu cerințe educative speciale	• susținerea procesul de integrare în colectiv prin depășirea propriei timidități a copilului cu CES și complexului de inferioritate cauzat de respingerea față de colegi;

		• sprijinirea copilului cu CES în stabilirea de relații armonioase în colectiv; • medierea conflictelor dintre elevi oferind răspunsuri la întrebările copiilor în legătură cu colegul lor cu CES; • schimbarea mentalității, a atitudinii copiilor privind integrarea și acceptarea copiilor cu CES; • asigurarea suportului în învățarea eficientă nu doar copilului cu CES ci întregului colectiv;
3.	Cadrele didactice din școală	• colaborarea cu profesorii de la clasă pentru adaptarea materiei la capacitățile și nevoile copilului cu CES; • informarea despre posibilitățile de învățare ale copiilor cu CES; • participarea la ședințele consiliului profesoral pentru soluționarea problemelor procesului instructiv-educativ;
4.	Familia copilului cu CES	• medierea relațiilor dintre familie – profesor – copil; • informarea familiei cu privire la situația școlară; • oferirea de date familiei despre organizații, centre specializate care prestează servicii pe copiii cu cerințe educative speciale;
5.	Organizația furnizoare de servicii pentru copilul cu CES	• gestionarea relației dintre familie – școală – organizație; • participarea la activități de formare continuă; • participare la ședințele de realizare a planului de intervenție personalizată;

Așadar, sistemul de repere teoretice privind intervenția învățătorului de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES constituie un cadru de referință al cercetării (a se vedea Figura 2.3).

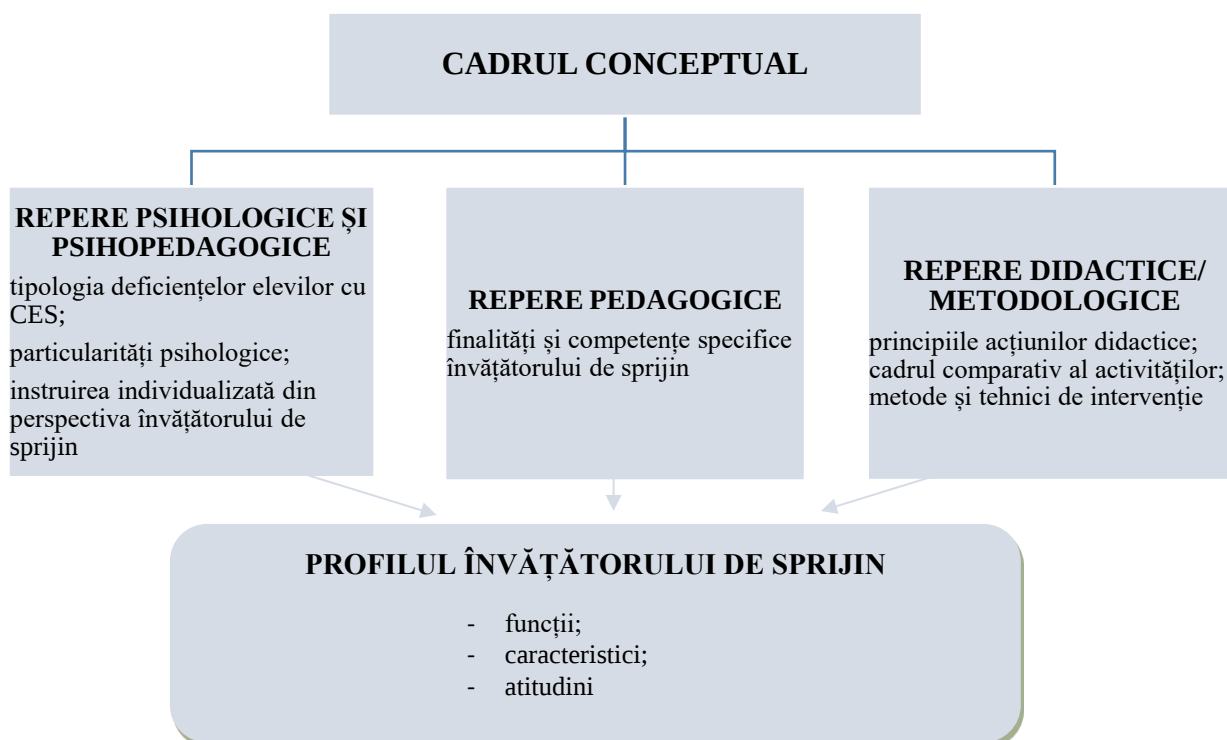


Figura 2.3. Cadrul conceptual al intervenției învățătorului de sprijin în instruirea individuală a copiilor cu CES [6]

Detaliind conceptele prezentate în figura 2.3 se evidențiază repere psihologice, repere psihopedagogice și repere pedagogice. Dezvoltând aspectele menționate, reperele psihologice vizează particularitățile și nevoile de formare și dezvoltare a elevului cu CES pe baza cărora demarează întregul proces educațional individualizat. Reperele pedagogice urmăresc identificarea factorilor care concură la o desfășurare optimă a demersului didactic și care ghidează cadrul didactic de sprijin pe parcursul intervenției și o eficientizează. Referitor la factorii psihopedagogici, aceștia realizează o simbioză între aspectul psihologic și pedagogic punând în centrul intereselor învățământului incluziv personalitatea elevului cu CES cu toate implicațiile necesare individualizării instruirii. Identificarea reperelor funcționale ale cadrului conceptual constituie elementele pe baza cărora se conturează profilul cadrului didactic de sprijin și direcțiile de acțiune în intervenția asupra elevului cu CES.

Programul sau planingul de formare a competențelor profesionale a învățătorilor de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES se conturează ca o modalitate de rezolvare a problemelor specifice abordării învățământului de tip incluziv din perspectiva pregătirii teoretice și practice de calitate în raport cu standardele ridicate. Elaborarea acestuia s-a raportat la exigențele actuale din sistemul de învățământ și la nevoia stringentă de oferire a cadrului didactic de sprijin un nivel superior de pregătire astfel încât să exercite autonomie și să manifeste abilități profesionale care să permită integrarea cu succes a elevilor cu dizabilități în actul educațional.

Programul sau planingul de formare a competențelor cadrelor didactice în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES vizează activitatea și acțiunile desfășurate în context educațional de tip incluziv și optimizarea învățării în cazul elevilor atipici, dar și cu dezvoltare normală. Un aspect esențial urmărit în elaborarea acestuia îl reprezintă intensificarea relațiilor de cooperare dintre învățătorul de sprijin cu persoanele specializate implicate în procesul de instruire individualizată a elevului cu CES: cadre didactice, psihologi, părinți, logopezi în condițiile în care colaborarea bazată pe respect și pe încredere influențează performanțele activității de învățare.

Scopul programului de formare a competențelor profesionale ale învățătorilor de sprijin urmărește o redimensionare a aspectelor teoretice specifice educației de tip incluziv, precum și aplicarea în practică în interesul și beneficiul elevului cu CES în vederea normalizării.

Funcțiile programului elaborat în acest sens au fost următoarele:

❶ de fixare a noțiunilor teoretice din sfera educației incluzive cu accent pe activitatea cadrului didactic de sprijin;

❷ de proiectare a documentelor curriculare specifice tipului de instruire individualizată a elevilor cu CES;

❸ de adaptare contextuală a instruirii individualizate;

❹ de intensificare a interacțiunilor profesionale între factorii educaționali implicați în realizarea instruirii individualizate.

Detalierea programului ne oferă informații suplimentare care reglementează procesul educațional din perspectivă individualizată și oferă suport teoretico-practic participanților la demersul investigativ. În linii generale, structura programului asigură o abordare completă și complexă a fenomenului instruirii individualizate a elevilor cu CES prin fundamentarea pe aspectele teoretice și practice asigurând funcționalitatea internă a învățământului de tip incluziv din perspectiva interacțiunilor profesionale a specialiștilor implicați.

Capitolul 3 ”Cadrul experimental privind intervenția învățătorului de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES”.

Scopul experimentului pedagogic: validarea cadrului conceptual și metodologic de intervenție a învățătorului de sprijin în realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES prin organizarea trainingurilor sau seminarelor de formare/ dezvoltare în baza Programului/ Planingului respectiv și valorificarea experimentală a competențelor profesionale formate în procesul real de instruire individualizată a elevilor cu CES.

Obiectivele experimentului pedagogic:

- Evaluarea nivelului de pregătire profesională a cadrelor didactice de sprijin în vederea organizării și realizării instruirii individualizate a elevilor cu CES;
- Formarea/ dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice de sprijin privind organizarea și realizarea învățării individualizate a elevilor cu CES;
- Valorificarea procesuală a competențelor de realizare a instruirii individualizate a elevilor cu CES la clasă de către învățătorii de sprijin;
- Formarea și valorificarea abilităților la cadrele didactice de sprijin de colaborare cu cadrele didactice la clasă din diferite perspective: preprocesuală, procesuală și postprocesuală;
- Evaluarea rezultatelor de învățare și comportament a elevilor cu CES ca reflecție a aplicării metodologiei experiențiale de învățare individualizată.

Variabilele care au stat la baza experimentului pedagogic:

- Cunoașterea cadrului teoretic și metodologic al instruirii individualizate a elevilor cu CES;
- Proiectarea/ adaptarea curriculum-ului școlar la nevoile elevilor cu CES din perspectiva individualizării instruirii;

- Realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES în raport cu prevederile conceptuale și metodologice ale cercetării;
- Colaborarea învățătorului cu cadrul didactic la clasă;

Dinamica rezultatelor elevilor cu CES, participante în procesul de instruire individualizată.

La etapa de constatare în raport cu variabilele stabilite a fost evaluat nivelul de pregătire profesională a învățătorilor de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES, precum și distribuția elevilor în funcție de specificul cerințelor educaționale (*a se vedea Fig.3.1.*)

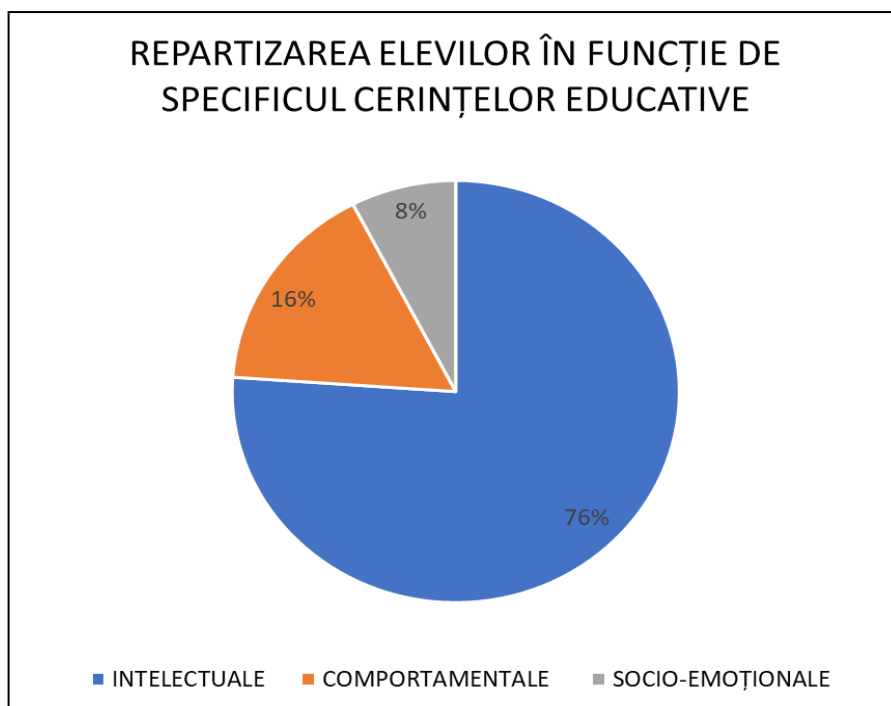


Figura 3.1. Distribuția elevilor în funcție de specificul cerințelor educative

Raportându-ne la specificul mediului incluziv din instituția în care s-a realizat investigația se constată o pondere ridicată a dificultăților de învățare, urmată de problemele comportamentale. Frecvența dificultăților de învățare poate fi pusă pe seama tratării insuficiente sau necorespunzătoare a elevilor cu CES aparținând acestei categorii și necesitatea abordării individualizate printr-o eficientizare a actului educațional în această direcție.

Investigarea nevoilor de formare a **cadrelor didactice** participante la experiment a fost analizată din perspectiva abordării instruirii individualizate pe baza unui suport teoretic și metodologic care favorizează proiectarea și organizarea eficientă a învățării. În acest sens, s-au înregistrat răspunsurile la "Chestionarul de identificare a nevoilor psihopedagogice în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES" după cum urmează:

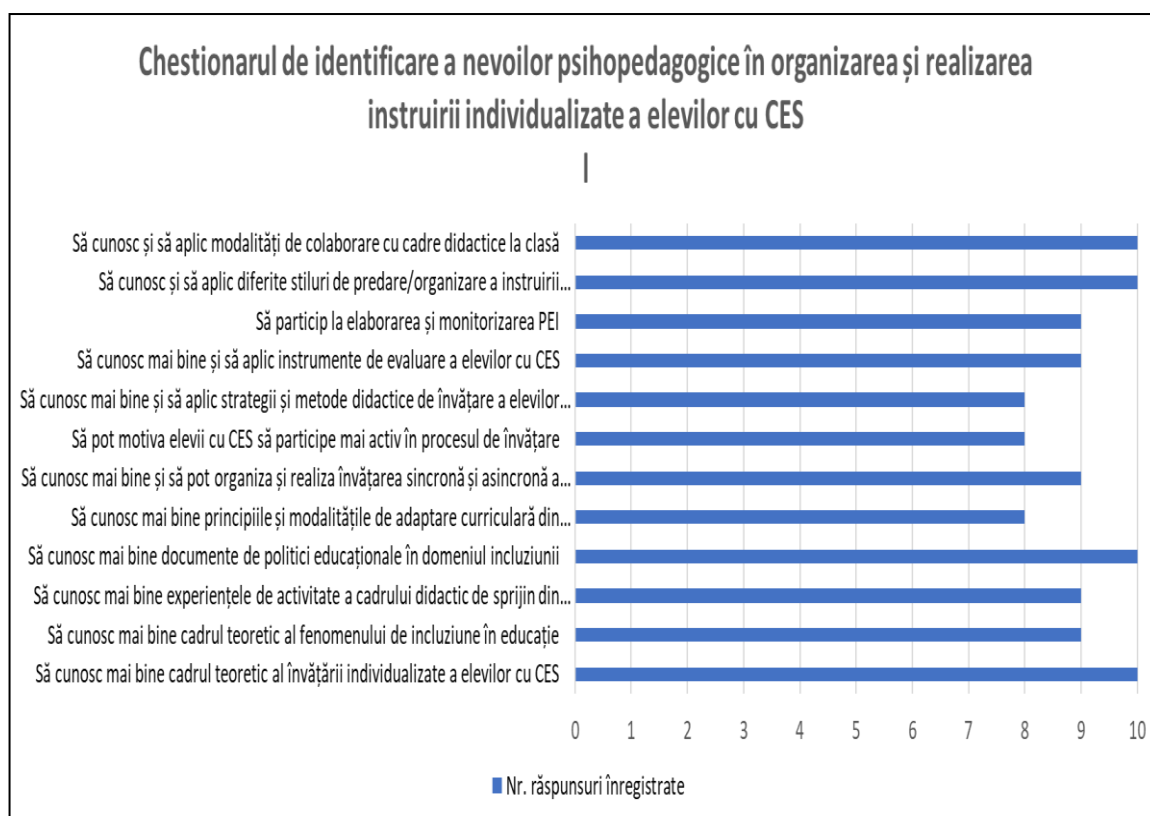


Figura 3.2. Rezultatele chestionarului de identificare a nevoilor psihopedagogice în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES

Analizând rezultatele înregistrate la chestionarul aplicat învățătorilor de sprijin se constată că nevoile psihopedagogice privind organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES se concentrează pe cunoașterea și aplicarea modalităților de colaborare cu cadrele didactice la clasa incluzivă, cunoașterea și aplicarea diferitelor stiluri de predare/ organizare a instruirii individualizate, cunoașterea în profunzime a documentelor de politici educaționale din domeniul incluziunii, cunoașterea cadrului teoretic a învățării individualizate a elevilor cu CES.

Etapă a doua – **experimentul formativ** s-a axat pe elementele reprezentative evaluate și interpretate în etapa constatativă și anume: pregătirea profesională a cadrelor didactice de sprijin în realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES, aplicarea suportului teoretic și metodologic în activitatea propriu-zisă de tratare individualizată a elevilor cu CES din eșantionul experimental, intensificarea relațiilor de colaborare dintre învățătorul de sprijin și cadrul didactic de la clasa incluzivă.

S-a stabilit un plan concret de acțiuni ce a debutat cu derularea programului/ planingului de formare a competențelor învățătorului de sprijin în organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES. Programul a vizat formarea celor 10 învățători de sprijin aparținând eșantionului experimental pe o durată de 45 de ore derulate în intervalul octombrie

2020-aprilie 2021. S-a urmărit parcurgerea în întregime a 4 module centrate pe competențe necesare învățătorului de sprijin în mediul incluziv:

C1 – cunoașterea cadrului teoretic al educației incluzive și a instruirii individualizate a elevilor cu CES;

C2 – Proiectarea cadrului individualizat de instruire a elevilor cu CES sau/și adaptarea curriculum-ului școlar la necesitățile elevilor cu CES;

C3 – realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES în diferite contexte și medii de învățare;

C4 – Colaborarea cu diferiți subiecți ai procesului de educație incluzivă: cadrele didactice, psihologi, părinți, logopezi.

Concomitent cu parcurgerea programului formativ s-a realizat transferul cunoștințelor în practică în tratarea individualizată a elevilor cu CES din eșantionul experimental. Intervenția asupra acestora a fost de *tip retroactiv* prin identificarea momentelor esențiale pe tot parcursul educațional care au constituit cauzele dificultăților de învățare și a decalajelor față de elevii atipici. De asemenea, s-au intensificat relațiile de colaborare dintre învățătorul de sprijin și cadrul didactic de la clasă, în special, dar și cu alți specialiști în funcție de nevoile educaționale ale subiecților deficienți.

La etapa **postexperimentală** au fost aplicate aceleași instrumente ca și la etapa de diagnosticare în raport cu variabilele stabilite inițial. Rezultatele comparative sunt prezentate în următoarele tabele:

Variabila 1 – nivel de cunoaștere a cadrului teoretic

Tabel 3.1. Analiza comparativă a rezultatelor Variabilei 1

Paired Samples T-Test							
			statistic	df	p		
Scoruri inițiale (variabila 1)	Scoruri finale (variabila1)	Student's t	-16.9	4.00	< .001		

Pe baza interpretării rezultatelor finale concluzionăm că s-au produs efecte pozitive privind nivelul de cunoaștere a cadrului teoretic privind educația incluzivă și instruirea individualizată a elevilor cu CES de către învățătorul de sprijin remediindu-se aspectele considerate deficitare.

Variabila 2 – proiectarea curriculară privind instruirea individualizată a elevilor cu CES

Tabel 3.2. Analiza comparativă a rezultatelor Variabilei 2

Paired Samples T-Test							
			statistic	df	p		
Scoruri inițiale (variabila2)	Scoruri finale (variabila 2)	Student's t	-14.0	2.00	0.005		

Concluzionând pe baza rezultatelor experimentale putem afirma s-au produs schimbări la nivelul elaborării documentelor specifice curriculum-ului individualizat în sensul unei mai bune aprofundări a noțiunilor teoretice și metodologice.

Variabila 3 – creșterea nivelului de realizare a instruirii individualizate a elevilor cu CES

Tabel 3.3. Analiza comparativă a rezultatelor Variabilei 3

Paired Samples T-Test							
			statistic	df	p		
Scoruri inițiale (variabila3)	Scoruri finale (variabila3)	Student's t	-37.0	3.00	< .001		

Pe baza analizei statistice a rezultatelor din cele două etape ale cercetării s-au constatat diferențe semnificative în sensul creșterii nivelului de aplicabilitate a metodelor de învățare specifice elevilor cu CES în procesul de instruire individualizată.

Variabila 4 – nivel de colaborare cu cadrele didactice de la clasă în cadrul realizării instruirii individualizate a elevilor cu CES

Tabel 3.4. Analiza comparativă a rezultatelor Variabilei 4

Paired Samples T-Test							
			statistic	df	p		
Scoruri inițiale (variabila 4)	Scoruri finale (variabila 4)	Student's t	-49.0	4.00	< .001		

Analizând datele în perioada postexperimentală în cazul variabilei 4 se constată o legătură puternic semnificativă ceea ce ne determină să concluzionăm că programul formativ a produs efecte pozitive în sensul intensificării relațiilor de colaborare între cadrele didactice implicate în procesul de realizare a instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Concluzionând pe baza rezultatelor finale și a interpretării statistice s-a constatat că experimentul formativ a avut efecte pozitive înregistrându-se schimbări semnificative în sfera realizării procesului de instruire individualizată a elevilor cu CES. Astfel, în perioada postexperimentală învățătorii de sprijin își desfășoară activitatea printr-o fundamentare teoretico-metodologică în concordanță cu nevoile educaționale ale elevilor cu CES. S-a constatat că demersul experimental de formare profesională a competențelor cadrelor didactice și-a atins utilitatea și suportul teoretic și metodologic oferit constituie o bază solidă pentru o pregătire temeinică în domeniul abordării individualizate a învățării.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Cercetarea experimentală realizată constituie un model de abordare pedagogică și psihologică a aspectelor ce vizează instruirea individualizată a copiilor cu CES în condițiile implicării coparticipative a cadrelor didactice din învățământul de masă și a învățătorului de sprijin pe baza unei strategii comune cu efecte educaționale.
2. Analiza teoretică a problematicii cercetării a evidențiat teoriile și conceptele care fundamentează științific tema tezei elaborate și promovate de literatura de specialitate din domeniu prin adaptarea și argumentarea lor. În acest sens s-a structurat cadrul general de realizare a educației de tip incluziv cu scopul și obiectivele urmărite urmărindu-se constant combaterea excluderii sociale și asigurarea succesului pentru toți copiii indiferent de dezvoltarea lor fizică și psihică. Tendința generală a învățământului actual este de promovare a teoriei generale a incluziunii care urmărește includerea tuturor indivizilor aflați în situația de segregare sau marginalizare în societate.
3. Cadrul teoretic analizat pe parcursul Capitolului 1 constituie elementele reglatoare ale activității cadrului didactic de sprijin/învățătorului de sprijin a cărui status și funcții pe care le are sunt prezentate în detaliu. S-a accentuat importanța pe care o are în activitatea asupra tuturor copiilor și, în mod deosebit, a copiilor cu CES fiind înzestrat cu aptitudini specifice perseverență, consecvență în organizarea individualizată a învățării.
4. Conceptualizarea teoretică și metodologică a vizat activitatea factorilor educaționali implicați și a interacțiunii dintre aceștia reglementată de documentele școlare oficiale și adaptarea sistemului de învățământ în vederea realizării unei educații de calitate pentru toți elevii. Optimizarea instruirii individualizate a copiilor cu CES este condiționată de relația învățător-învățător de sprijin, de armonizarea și intercondiționarea reciprocă urmărindu-se același scop comun.
5. Analiza inițială a situației educaționale actuale cu privire la organizarea și valorificarea instruirii individualizate a elevilor cu CES a oferit date importante cu privire la disfuncționalitățile de ordin pedagogic și metodologic care vizează natura problemelor educaționale, lipsa unui suport teoretic și metodologic care să sprijine cadrele didactice pe parcursul procesului de individualizare a învățării, o colaborare defectuoasă între factorii favorizați ai schimbării, aplicarea de strategii comune generalizate pe clasa de elevi în detrimentul celor axate pe nevoile reale și centrarea pe conținuturi ale curriculumului general fără adaptarea/ modificarea lor la specificul clasei.

6. Organizarea demersului investigativ a urmărit remedierea aspectelor deficitare observate în etapa inițială a cercetării prin implicarea cadrelor didactice, a cadrelor didactice de sprijin dar și a elevilor cu CES. În acest sens, cadrele didactice au beneficiat de programul de formare a competențelor profesionale pe tema instruirii individualizate a copiilor cu CES și au clarificat aspecte importante pe baza competențelor formate. Participarea la experiment a cadrelor didactice de sprijin a oferit oportunitatea de colaborare cu acestea și de acțiune comună în instruirea elevilor identificați cu intelect de limită și dislexie.
7. Concluziile experimentului constatativ au demonstrat că o pregătire profesională temeinică bazată pe un suport informațional în domeniu riguros structurat și care surprinde toate aspectele importante necesare exercitării de acțiuni responsabile cu efecte pe planul dezvoltării și integrării armonioase în intervenția asupra copiilor cu CES.
8. Raportându-ne la **obiectivele cercetării** putem conchide că: s-a clarificat teoretic noțiunile de incluziune și integrare, s-a abordat psihologic, pedagogic și metodologic problema instruirii individualizate a elevilor cu CES, s-a determinat statusul și rolul învățătorului de sprijin, s-a stabilit cadrul general de intervenție a învățătorului de sprijin în instruirea individualizată, s-a elaborat programul de formare a competențelor profesionale a cadrelor didactice și s-a validat experimental.
9. În consecință, **problema științifică soluționată** rezidă din valoarea teoretico-științifică și practică a cercetării prin oferirea unui model de abordare a instruirii individualizate a elevilor cu CES pe fondul acțiunilor concrete exercitate de învățătorul de sprijin în context coparticipativ cu învățătorul de la clasă.
10. **Limitele cercetării** rezidă din necesitatea unor studii mai riguroase și comprehensive la nivelul învățământului primar care să ia în considerare diversitatea contextelor educaționale și culturale, să utilizeze metode de cercetare adecvate și să asigure o evaluare pe termen lung a efectelor intervențiilor. Numai astfel se poate asigura o înțelegere profundă și aplicabilă a modului în care intervențiile învățătorului de sprijin pot fi optimizate pentru a răspunde nevoilor tuturor elevilor cu CES de vârstă școlară mică.
11. Pe baza rezultatelor obținute și a concluziilor cercetării formulăm următoarele **recomandări**:

Pentru unitățile de învățământ:

- Manifestarea deschiderii și a unei atitudini tolerante în problema incluziunii școlare;
- Conștientizarea importanței educației incluzive și construirea unui mediu propice;
- Preocupare în dezvoltarea infrastructurii specifice sub aspectul asigurării căilor de acces a elevilor cu deficiențe, a cabinetelor psihologice și o atenție sporită asupra facilităților

recuperatorii;

- Asigurarea de personal didactic de sprijin pentru acoperirea nevoilor educaționale a elevilor cu CES;
- Diversificarea ofertei educaționale de cursuri de formare pentru cadrele didactice pe tema incluziunii sociale;
- Asigurarea bazei de materiale didactice adaptate nevoilor educaționale a elevilor;
- Planificarea curriculumului la decizia școlii prin organizarea de activități care să favorizeze progresul elevilor cu CES (programe de educație remedială, pregătire suplimentară după ore);

Pentru cadrele didactice:

- Participarea la cursuri de formare profesională a competențelor specifice instruirii individualizate a copiilor cu CES;
- Dezvoltarea unei atitudini tolerante, de sprijin a elevilor cu CES și de organizarea de demersuri educaționale în acest sens;
- Asigurarea participării active la activitățile clasei a elevului cu deficiențe;
- Eliminarea și eradicarea atitudinilor de tip discriminatoriu, segregational;
- Intensificarea relațiilor de colaborare și aplicarea unei strategii comune de intervenție;

Pentru părinții elevilor cu CES:

- Sprijinirea elevului pe parcursul demersurilor educaționale de tip incluziv;
- Solicitarea de ajutor de specialitate în individualizarea instruirii;
- Comunicarea permanentă cu cadrele didactice implicate în procesul incluziv;
- Oferirea de informații suplimentare cu privire la comportamentul copilului în familie;

Pentru colegii elevului cu CES:

- Manifestarea unei atitudini tolerante, pozitive, nediscriminatorii;
- Includerea copilului cu CES la activitățile colectivului;
- Comunicarea permanentă cu copilul cu CES;
- Manifestarea empatiei și a sprijinul necondiționat în orice circumstanțe.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. BALAN, V., BORTĂ, L., BOTNARI, V., BULAT, G., GÎNU, D., ȘEVCIUC, M. et al. (2017) *Educație incluzivă. Unitate de curs*. Chișinău, 308 p., ISBN 978-9975-87-298-0.
2. BOCOȘ, M. (2019). *Teoria și metodologia instruirii. Teoria si metodologia evaluării. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*. Pitești: Paralela 45. ISBN 978-973-47-3032-2.
3. BOCOȘ, M. (2022). *Fundamentele pedagogiei. Teoria si metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*. Pitești: Paralela 45. ISBN 978-973-47-3595-2.
4. BUCUN, N., TOMA, S. (2019). *Formarea abilităților de adaptare psihosocială a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile școlare*. In: *Univers Pedagogic*, nr.1(61), pp.54-65. ISSN 1811-5470.
5. CARA, A. (2014). Implementarea educației incluzive în Republica Moldova, Studiu de politici publice. http://www.ipp.md/public/files/Proiecte/Studiu_Cara_Angela.pdf
6. CHEIA, F. (2024). *Integrarea și incluziunea elevilor cu CES: abordări teoretice*. În: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională, categoria B, nr.1-2 (143-144), p.30-33. ISSN 1810-6455. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11052672>
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-33_43.pdf
7. CHEIA, F. (2024). *Organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES. Intervenții a învățătorului de sprijin*. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe ale educației*, categoria B, nr.9(169), p.60-65. ISSN 1857-2103.
[https://doi.org/10.59295/sum9\(169\)2024_10](https://doi.org/10.59295/sum9(169)2024_10)
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/60-65_44.pdf
8. CHEIA, F. (2025). Aspecte ale pregătirii profesionale a cadrelor didactice de sprijin pentru instruirea individualizată a elevilor cu CES. In: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională, categoria B, nr.1(149), pp.47-49. ISSN 1810-6455.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14965007> https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/47-49_38.pdf
9. CHICU V.; DANDARA, O.; SOLCAN, A. GUȚU VI. (coord.) (2008). *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM.
10. CRISTEA, S. (2005). *Teorii ale învățării. Modele de instruire*. București: Editura Didactică și Pedagogică. ISBN 973-30-1089-8.

11. CRISTEA, S. (2018). *Evaluarea instruirii în cadrul procesului de învățământ*. București: Didactica Publishing House. ISBN 978-606-683-944-0.
12. DANII, A., NEAGU, M., RACU, S. (2006). *Ghid de termeni și noțiuni. Psihopedagogie specială. Asistență socială. Terminologie medicală. Legislație și reglementări specifice*. Chișinău:Editura Pontos. ISBN 9975-902-54-5.
13. DEWEY, J. (1972). *Democrație și educație*. București: Didactică și Pedagogică. 338 p.
14. GHERGUȚ, A. (2001). *Psihologia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii de educație integrată*. Iași: Polirom. ISBN 973-683-819-6.
15. GHERGUȚ, A. (2006). *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale*. Iași: Polirom. ISBN 973-46-0397-3.
16. GHERGUȚ, A. (2016). *Educația incluzivă și pedagogia diversității*. Iași: Editura Polirom. ISBN 978-973-46-5664-6.
17. GUȚU, VI. (coord.) (2008). *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 175 p. ISBN 078-9975-70-810-4.
18. GUȚU, VI., VICOL, M.I. (2014). *Tratat de pedagogie – între modernism și postmodernism*. Iași: Performantica, Institutul Național de Inventică, 554 p. ISBN 978-606-685-170-1.
19. RADU, I.T. (1978). *Învățământul diferențiat. Concepții și strategii*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
20. RUSNAC, V. (2017). *Incluziunea educațională a copiilor cu Tulburări din Spectrul Autist*. Chișinău, 128 p. ISBN: 978-9975-53-915-9.
21. VRĂSMAȘ, E. (coord.) (2001). *Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități*. RENINCO – UNICEF, p.11-13.
22. VRĂSMAȘ, E. ș.a (2005). *Ghid pentru cadre didactice de sprijin*. București: Vanemonde. ISBN 973-86502-9-1.

În limba engleză:

23. AINSCOW, M. (1998). *From them to us an international study of inclusion in education*. Routledge, 280 p. ISBN: 9780415139793.
24. KISANJI, J. *Historical and theoretical basis of inclusive education*, 14 p.
25. OVERTON, T. (1992). *Assessment in special education: An applied approach*. New York: Macmillan. ISBN 978-0131367104.
26. VYGOTSKY, L.S. (1992). *Educational Psychology*. Translated by: Robert Silverman; Published: St. Lucie Press, Florida.

În limba franceză:

27. PIAGET, J. (1969). *Psychologie et pedagogie*. Paris: Editura Denoel

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil (cu indicarea categoriei)

1. CHEIA, F. (2024). *Integrarea și incluziunea elevilor cu CES: abordări teoretice*. În: Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională, categoria B, nr.1-2 (143-144), p.30-33. ISSN 1810-6455. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11052672>
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-33_43.pdf
2. CHEIA, F., GUȚU, VI. (2024). *Adaptarea curriculară pentru integrarea copiilor cu cerințe educative speciale: concept și metode*. În: Revista Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe ale educației, categoria B, nr.9 (169), p.53-59. ISSN 1857-2103. [https://doi.org/10.59295/sum9\(169\)2024_09](https://doi.org/10.59295/sum9(169)2024_09)
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-59_37.pdf
3. CHEIA, F. (2024). *Organizarea și realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES. Intervenții a învățătorului de sprijin*. În: Revista Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe ale educației, categoria B, nr.9 (169), p.60-65. ISSN 1857-2103. [https://doi.org/10.59295/sum9\(169\)2024_10](https://doi.org/10.59295/sum9(169)2024_10)
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/60-65_44.pdf
4. CHEIA, F. (2024). *Curricular adaptation for students with sen – possible strategies and objectives*. In: Revista Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe ale educației, categoria B, nr.9(179), pp.93-98. ISSN 1857-2103. [https://doi.org/10.59295/sum9\(176\)2024_14](https://doi.org/10.59295/sum9(176)2024_14)
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/93-98_50.pdf
5. CHEIA, F. (2025). *Aspecte ale pregătirii profesionale a cadrelor didactice de sprijin pentru instruirea individualizată a elevilor cu CES*. In: Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională, categoria B, nr.1(149), pp.47-49. ISSN 1810-6455. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14965007>
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/47-49_38.pdf

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

- *în lucrările manifestărilor științifice internaționale (peste hotare)*
6. CHEIA, F. (2020). *Adaptarea curriculară în cazul elevilor cu CES – posibile strategii și obiective*. In: Materialele Conferinței internaționale "Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere", ediția XVI-a, 30 octombrie 2020, Institutul de Cercetări Economice și Sociale "Gheorghe Zane", Iași, România. Iași: Performantica, 2020, Vol.36, p.230-234. ISBN 978-606-685-744-4. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/230-234_11.pdf
- *în lucrările manifestărilor științifice internaționale (Republica Moldova)*
7. CHEIA, F. (2021). *Mediul școlar și socializarea*. În: Materialele conferinței științifice internaționale "Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități", 10 decembrie 2021, Institutul de Științe ale Educației, Chisinau. Chișinău: "Print-Caro" SRL, 2021, p.361-366. ISBN 978-9975-56-952-1. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-361-366.pdf

8. **CHEIA, F.** (2023). *Professional competences of the support teacher in the context of current education*. In: *Proceedings of CIEA 2023. The Sixth International Conference on Adult Education. Education for Peace and Sustainable Development*, November 9th-11th, 2023. Moldova State University, Chisinau, Republic of Moldova. Chisinau: CEP USM, 2023, p.56 (proceeding in press). ISBN: 978-9975-62-593-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/56-56_56.pdf
- *în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională (Republica Moldova)*
9. **CHEIA, F.** (coaut.), **GUȚU, VI.** (2021). *Cadrul metodologic de intervenție a învățătorului de sprijin în realizarea instruirii individualizate a copiilor cu CES*. In: *Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională "Psihologia aplicativă din perspectiva abordărilor societale contemporane"*, Ed. 1, 3 decembrie 2021, Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: FPC „PRIMEX-Com” SRL, 2021, p.149-154. ISBN 978-9975-159-01-2.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/149-154_29.pdf
- *în lucrările conferințelor științifice naționale (Republica Moldova)*
10. **CHEIA, F.** (2023). *Adaptarea curriculară pentru integrarea copiilor cu cerințe educative speciale (C.E.S) și schimbările de perspectivă generate de fenomenul globalizării*. În: *Materialele conferinței științifico-practice "Perspectivele de reziliență a familiei în contextul multiplelor crize"*, Ediția a X-a, 11 mai 2023, Chișinău, Republica Moldova. Chișinău: Stratum Plus, 2024, p.59-69, ISBN 978-9975-3621-9-1.
<https://doi.org/10.55086/PRFCMCX5970>
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-59-69.pdf

Teze în culegeri științifice

- *în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională*
11. **CHEIA, F.** (2020). *Statutul și funcțiile învățătorului de sprijin în realizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES*. In: *Rezumatul Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, Volumul Științe sociale*, 10-11 noiembrie 2020, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău. Chisinau: CEP USM, 2020, R, SS, p.214-217. ISBN 978-9975-152-54-9.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/214-217_11.pdf

ADNOTARE

**Cheia Florin, „Demersuri metodologice și experiențiale ale învățătorului de sprijin în valorificarea instruirii individualizate a elevilor cu CES”,
Teză de doctor în științele educației, Chișinău, 2025**

Structura tezei: Lucrarea cuprinde introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cu 166 surse, 143 pagini text de bază, 7 anexe. Lucrarea conține 41 tabele și 19 figuri.

Cuvinte-cheie: elevi cu CES, instruire individualizată, învățător de sprijin, integrare școlară, incluziune școlară, curriculum adaptat, curriculum modificat, competențe profesionale, plan de intervenție personalizat, proiectare individualizată, normalizare, cooperare profesională, intervenție retroactivă.

Domeniul de cercetare: Teoria generală a educației.

Scopul cercetării: fundamentarea și valorificarea cadrului metodologic de intervenție a cadrului didactic de sprijin în organizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Obiectivele cercetării sunt: (1) interpretarea analitică a conceptelor de integrare și incluziune a elevilor cu CES; (2) analiza abordărilor psihologice, pedagogice și metodologice a problematicii instruirii individualizate a elevilor cu CES; (3) stabilirea cadrului conceptual și metodologic de intervenție a învățătorului de sprijin în organizarea instruirii individualizate a elevilor cu CES; (4) elaborarea programului de formare continuă a învățătorului de sprijin din perspectiva instruirii individualizate a elevilor cu CES; (5) validarea experimentală a programului de formare continuă a învățătorului de sprijin din perspectiva instruirii individualizate a elevilor cu CES.

Noutatea științifică și semnificația teoretică este determinată de: (1) fundamentarea teoretică a fenomenului de instruire individualizată printr-o abordare complexă care vizează componentele: pedagogică, psihologică și metodologică; (2) identificarea competențelor profesionale necesare învățării de tip individualizat a elevilor cu CES; (3) stabilirea reperelor de evaluare a nivelului de pregătire profesională a cadrelor didactice în contextul educației incluzive; (4) interdependența factorilor educaționali implicați în instruirea individualizată a învățării a elevilor cu CES; (5) identificarea elementelor favorizante ale interacțiunii dintre cadrul didactic de la clasă și cadrul didactic de sprijin în vederea intensificării raporturilor de colaborare pentru asigurarea succesului educațional; (6) Elaborarea ”Programului de formare a competențelor profesionale în instruirea individualizată a învățării”. (7) Elaborarea cadrului de funcționare a interacțiunilor relaționale dintre cadrul didactic de la clasă și cadrul didactic de sprijin și valorificarea acestora în instruirea individualizată a copiilor cu CES.

Problema științifică soluționată: a constituit proiectarea cadrului de funcționare a relațiilor de colaborare dintre cadrul didactic de la clasă și cadrul didactic de sprijin pe fondul formării competențelor profesionale și valorificarea lor în instruirea individualizată a elevilor cu CES.

Valoarea aplicativă a cercetării: aplicarea programului de formare a competențelor profesionale ale cadrelor didactice privind instruirea individualizată a elevilor cu CES și prezentarea modalităților de abordare aplicativă în funcție de particularitățile psihopedagogice și nevoile educaționale.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat la nivel teoretic prin publicarea în reviste științifice de profil, în culegerile conferințelor de specialitate diseminate prin manifestările organizate în mediul academic la nivel național și internațional, iar la nivel aplicativ în cadrul instituției Școlii Gimnaziale ”Constantin Negreanu” din Drobeta Turnu Severin.

ANNOTATION

**Cheia Florin, "Methodological and experiential approaches of the support teacher in organizing the individualized training of students with CES",
PhD thesis in educational sciences, Chişinău, 2025**

Structure of the thesis: The work includes introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography with 166 sources, 143 pages of basic text, 7 appendices. The work contains 41 tables and 19 figures.

Keywords: students with SEN, individualized instruction, support teacher, school integration, school inclusion, adapted curriculum, modified curriculum, professional skills, personalized intervention plan, individualized design, normalization, professional cooperation, retroactive intervention.

Field of study: General Theory of Education.

The purpose of the research: substantiation and capitalization of the methodological intervention framework of the support teaching staff in the organization of individualized training of students with CES.

The objectives of the research are: (1) the analytical interpretation of the concepts of integration and inclusion of students with CES; (2) the analysis of psychological, pedagogical and methodological approaches to the issue of individualized training of students with CES; (3) establishing the conceptual and methodological framework for the intervention of the support teacher in the organization of the individualized training of students with CES; (4) developing the continuous training program for the support teacher from the perspective of individualized training of students with CES; (5) the experimental validation of the continuous training program of the support teacher from the perspective of the individualized training of students with CES.

The scientific novelty and theoretical significance is determined by: (1) the theoretical foundation of the phenomenon of individualized training through a complex approach aimed at the following components: pedagogical, psychological and methodological; (2) identifying the professional skills necessary for individualized learning of students with CES; (3) establishing benchmarks for evaluating the level of professional training of teaching staff in the context of inclusive education; (4) the interdependence of educational factors involved in the individualized learning instruction of students with CES; (5) identifying the favorable elements of the interaction between the classroom teaching staff and the supporting teaching staff in order to intensify the collaboration relationships to ensure educational success; (6) Elaboration of the "Professional skills training program in individualized learning instruction". (7) Elaboration of the working framework of the relational interactions between the teaching staff in the classroom and the supporting teaching staff and their utilization in the individualized training of children with CES.

The scientific problem solved: it constituted the design of the working framework of the collaborative relations between the teaching staff in the classroom and the supporting teaching staff on the basis of the training of professional skills and their valorization in the individualized training of students with CES.

The applied value of the research: the application of the training program for the professional skills of teaching staff regarding the individualized training of students with CES and the presentation of the methods of applied approach depending on the psycho-pedagogical peculiarities and educational needs.

The implementation of the scientific results was achieved at a theoretical level through publication in specialized scientific journals, in the collections of specialized conferences disseminated through events organized in the academic environment at national and international level, and at an applied level within the institution of the "Constantin Negreanu" Secondary School in Drobeta Turnu Severin.

АННОТАЦИЯ

Кея Флорин, «Методические и практические подходы преподавателя поддержки в организации индивидуализированного обучения учащихся с СПП», диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Кишинев, 2025 г.

Объем и структура работы: Работа включает введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 166 источников, 143 страницу основного текста, 7 приложений. Работа содержит 41 таблиц и 19 рисунков.

Ключевые слова: учащиеся с специальными педагогическими потребностями (СПП), индивидуальное обучение, учитель-поддержка, школьная интеграция, включение школы, адаптированная учебная программа, модифицированная учебная программа, профессиональные навыки, индивидуальный план вмешательства, индивидуальный дизайн, нормализация, профессиональное сотрудничество, ретроактивное вмешательство.

Область исследования: Общая теория образования.

Целью исследования: обоснование и концептуализация методической основы в организации индивидуализированной подготовки учащихся с СПП.

Задачами исследования являются: (1) аналитическая интерпретация концепций интеграции и инклюзивности учащихся с СПП; (2) анализ психолого-педагогических и методических подходов к вопросу индивидуализированной подготовки учащихся с СПП; (3) создание концептуальной и методологической основы для интервенции преподавателя поддержки в организации индивидуализированного обучения учащихся с СПП; (4) разработка программы непрерывной подготовки педагога поддержки с точки зрения индивидуализированной подготовки учащихся с СПП; (5) экспериментальная апробация программы непрерывного обучения преподавателя поддержки с точки зрения индивидуального обучения учащихся с СПП.

Научная новизна и теоретическая значимость определяются: (1) теоретическим обоснованием феномена индивидуализированного обучения посредством комплексного подхода, направленного на педагогический, психологический и методический компоненты; (2) выявление профессиональных навыков, необходимых для индивидуализированного обучения учащихся с СПП; (3) установление ориентиров для оценки уровня профессиональной подготовки педагогических кадров в условиях инклюзивного образования; (4) взаимозависимость образовательных факторов, участвующих в индивидуализированном обучении учащихся с СПП; (5) выявление благоприятных элементов взаимодействия между преподавательским составом класса и вспомогательным преподавательским составом с целью активизации отношений сотрудничества для обеспечения успеха в обучении; (6) разработка «Программы развития профессиональных навыков для индивидуализированного обучения»; (7) разработка рабочих рамок корреляционного взаимодействия педагогического коллектива в классе и преподавателя поддержки в процессе индивидуализированного обучения учащихся с СПП.

Решенная научная задача: она представляла собой построение рабочей основы совместных отношений между СПП в классе и опорно-педагогическим составом на основе формирования профессиональных навыков и их валоризации при индивидуализированном обучении учащихся с СПП.

Прикладная ценность исследования: применение программы подготовки профессиональных навыков педагогических кадров в части индивидуализированной подготовки учащихся с СПП и представление способов аппликативного подхода в зависимости от психолого-педагогических особенностей и образовательных потребностей.

Внедрение научных результатов достигалось на теоретическом уровне путем публикаций в специализированных научных журналах, в сборниках специализированных конференций, распространяемых посредством мероприятий, организованных в академической среде на национальном и международном уровне, а также на прикладном уровне внутри института. Средняя школа Константина Негреану в Дробета Турну Северин.

CHEIA Florin

**DEMERSURI METODOLOGICE ȘI EXPERIENȚIALE ALE
ÎNVĂȚĂTORULUI DE SPRIJIN ÎN VALORIFICAREA
INSTRUIRII INDIVIDUALIZATE A ELEVILOR CU CES**

SPECIALITATEA: 531.01 – TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 29.05.2025	Formatul hârtiei 60×84 1/16
Hârtie offset. Tipar offset.	Tiraj 50 exemplare
Coli de tipar: 2,25	Comanda nr.92/2025

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str.A.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009